

Ks. TADEUSZ FITYCH

**KORESPONDENCJA INTERNUNCJUSZA
ANTONIO FRANCESCO CIRIOLI
Z SEKRETARIATEM STANU
W PRZEDEDNIU SEJMU ZWYCZAJNEGO ZWOŁANEGO
W WARSZAWIE W 1623 ROKU**
(ciąg dalszy: edycja listów od 26 XI do 24 I 1623)

Nr 5

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, 26 XI 1622.

Poleca – w związku z kopią relacji przesłanej przez kard. de Torresa (przed jego wyjazdem z Polski), która informuje, iż siostra bazylianka imieniem „Potentiana” z klasztoru św. Brygidy we Lwowie pełni funkcję wikarii generalnej – z upoważnienia papieża udzielić jej dyspensy i niezbędnych uprawnień.

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 72v.

Dalla inclinata copia di Memoriale inviato quà dal detto Cardinale de Torres prima della sua partita da cotesta nuntiatura⁸³ V. ra Signoria vedrà quale servirà esposto, e desiderato da Suor Potentiana di nation Massovita, monaca nel monastero unito di S. Brigitta di Leopoli e perchè N.ro Signore havendo udito il testimonio, che fa a Lei il Vicario generale di Leopoli⁸⁴, inclina a fargliene già; Sua Santità ha ordinato che si scriva a V.ra Signoria che la dispensa conferme all'istanza, che fa nel medesimo Memoriale dandolene in virtù della presente la facultà necessaria.

---

⁸³ Wzmiankowany memoriał nie został zlokalizowany; najprawdopodobniej mowa tu o relacji metropolity lwowskiego Jana Andrzeja Próchnickiego (†1633), opisującej stan archidiecezji przed 24 X 1622. Zob. Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 73r.

⁸⁴ Postać nie zidentyfikowana.

Nr 6

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, 26 XI 1622.

Informuje, że kard. Torres przed wyjazdem podkreślał konieczność obecności nuncjusza na sejmie, a ponieważ biskup Noli może się spóźnić, z upoważnienia papieża powierza audytorowi pełnomocnictwa, zapowiadając szybkie przesłanie mu odpowiednich brewe oraz oczekując na dalsze awiza.

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 71v.

Al medesimo.

Mentre che' il detto Cardinale de Torres era sul partire di costà⁸⁵ ci ha accennato la necessità, che ci sarebbe della presenza del Nuntio alla Dieta⁸⁶, che si deve tenere, ma perché potrebbe succedere per le ragioni avvisate, che Monsignore di Nola non giungesse à tempo d'entrare in detta Dieta, ha risoluto N.ro Signore, che si mandino à V.ra Signoria li Brevi necessarij, accioche con quella speranza della diligenza, efficacia e zelo di lei, che ce n'hà data il detto Signor Cardinale, ella suppliva in luogo di Sua Signoria Ill.ma in occasione tanto principale et importante, onde ne aspetteremo per argomento di ciò continui avvisi. Si manderanno i brevi quanto prima si potrà.

Nr 7

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, 26 XI 1622.

Informuje, że ponieważ kardynał de Torres powiadał o sejmie zaplanowanym na 24 I 1623, zdawano sobie sprawę, iż czas jest krótki, i gdyby papież wiedział, że podróż biskupa Noli napotka na trudności, przełożyłby na wiosnę wyjazd jego poprzednika z Polski; Ojciec Święty pragnął jednak zadowolić króla.

Poleca audytorowi, by wspierał króla w obronie religii i sądownictwa Kościoła i utwierdzał go w przekonaniu, że jest to najważniejszy obowiązek władzy królewskiej.

Oczekuje na listy z przebiegu podróży kard. Torresa.

⁸⁵ Kard. C. de Torres odjechał z Warszawy na początku listopada 1622.

⁸⁶ Wzmiankowany sejm zwyczajny odbył się w Warszawie w dniach od 24 stycznia do 5 marca 1623 roku, a nuncjusz Lancellotti zdołał dotrzeć do Warszawy dopiero 27 kwietnia 1623 roku. Zob. N. 13. (W poprzednim tomie „Fiołków...”).

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 72r.

A 26 Novembre 1622. Varsavia. All Auditore.

Avvisandoci il detto Signor Cardinale de Torres, che la Dieta di cotesto Regno sia stata dal Rè intimata per li 24 di Gennaro prossimo⁸⁷, ci è paruto ch' il tempo sia molto breve, e se N.ro Signore havesse creduto, che dovesse seguire così presto, e ch' il nuovo Nuntio⁸⁸ impedito da varii accidenti dovesse tardare à partire di quà più di quel che si pensava non havrebbe procurato il ritorno di Sua Signoria Ill.ma in Italia se non a Primavera, e massimamente per dar gusto à Sua Maestà che ha onestanto alcuni amorevole senza di ritenerlo al quanto appresso di se, sebbene quanto alloro servizio sarà meglio che si trovi qui. E pero tutto questo V.ra Signora potrà dire a Sua Maestà, alla quale speriamo, che debba essere di sodisfazione, soggiungendo noi a lei medesima, che s' il nuovo Nuntio non giungerà a tempo alla Dieta, non manchi di rappresentar efficacemente alla Maestà Sua che la protezione ordinaria che tiene degli affari della Religione Cattolica e della giurisdizione ecclesiastica è stimata da noi la maggior sicurezza che ne' comitii del Regno si possa sperare alla moltitudine mal disposta, congiunta massimamente alla pietà religiosa di que' Senatori che si confermano alla santa mente di Sua Maestà. Nel rimanente il persuadiamo il S. Cardinale già non solo partito à questa volta, ma avanzatosi nel camino e ne staremo con gran desiderio attendendo felice novella, e molto più la persona di Sua Signoria Ill.ma.

Nr 8

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, 3 XII 1622.

Oznajmia, że 1) z listami kard. de Torres z 22 X otrzymał sprawozdanie arcybiskupa Lwowa, o stanie tamtejszej archidiecezji (sporządzone przed jego wyjazdem z Polski), które uradowało papieża, a następnie zostało przekazane Kongregacji Rozkrzewiania Wiary; 2) poleca, aby o zadowoleniu i uznaniu papieża poinformował lwowskiemu arcybiskupa.

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 73r.

A 3 Decembre 1622. Varsavia. All Auditore

Dal detto Signor Cardinale de Torres con sue lettere de' 22 Ottobre ci è stata mandata la relatione⁸⁹, che gli fù inviata prima che Sua Signoria Ill.ma partisse di costa per Italia da Monsignore Arcivescovo di Leopoli dello stato di quella

⁸⁷ Tamże

⁸⁸ Giovanni Battista Lancellotti.

⁸⁹ Akta nuncjatury Cosimo de Torresa są opracowywane w ramach tomu 21 ANP.

Metropolitana⁹⁰; la qual relazione essendosi gradita da N.ro Signore che n'ha laudata molto la pietà e la prudenza del medesimo Arcivescovo la Santità Sua ha commesso che si comunichi alla Congregazione de propaganda fide, come s'è fatto e com'è seguito dell'altre relazioni simili, mandateci da Sua Signoria Ill.ma d'altri Signori Prelati di cotesto Regno. S'accusa però di questa di Leopoldi V.ra Signoria la ricevuta et havremo caro che ne faccia avvisato Monsignore Arcivescovo con testificargli et piacere c'ha sentito Sua Beatitudine del zelo, col qual'esercita il suo officio pastorale.

Nr 9

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 3 XII 1622.

Komunikuje że: 1) nie dotarła korespondencja z datą 29 X, natomiast potwierdza odbiór 3 listów z 22 X (w tym z dyspensą ślubną i awizem o przyśpieszeniu wyjazdu biskupa Lancellottiego do Polski); 2) odpowiadając na wielkie zainteresowanie tą sprawą sekretarza biskupa Piaseckiego, awizo to przekazał królowi.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 18r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo et Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Le lettere dalli 29 d'Ottobre che dovevano venire questa settimana non sono comparse, mà solo ne hò ricevuto tre di V.ra Signoria Ill.ma dalli 22, che sono quelle che dovevano venire la settimana passata, una è in risposta d'avvisi, l'altra facultativa per una dispensa matrimoniale, e nella terza V.ra Signoria Ill.ma scrive che solleciterà l'espeditione di Monsignor Vescovo di Nola⁹¹, acciò possa essere nel Regno per tutto Genaro⁹². Questo ho fatto intendere subito a Sua Maestà, perché m'havea piú volte dimandato Monsignor Piaceshi suo segretario⁹³, se Monsignor Nuntio sarà quaa per la dieta, che è desiderato commu-

⁹⁰ Abp Jan Andrzej Próchnicki (†1633), kanonik i proboszcz krakowski; bp kamieniecki (1607), opat komendatoryjny sieciechowski i protektor kawalerów maltańskich w Polsce; metropolita lwowski w latach 1614–1633. Wzmiankowane listy i memoriał nie zostały zlokalizowane – Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 72v.

⁹¹ Giovanni Battista Lancellotti.

⁹² Wzmiankowana korespondencja nie została zlokalizowana; stanowi ona zakres tomu 21 ANP.

⁹³ Paweł Piasecki (*1579 †1649), od 1624 opat mogiński, bp kamieniecki w latach 1627–1640, chełmski 1640–1644, przemyski 1644–1649; autor łac. kroniki z 1645 obejmującej panowanie Zygmunta III i Władysława IV (do 1636). Ok. 1611 roku przy poparciu marszałka wielkiego koronnego Zygmunta Myszkowskiego został sekretarzem królewskim. W 1623 roku, kiedy król zamianował swego małoletniego syna Jana Olbrachta biskupem warmińskim, to właśnie Piaseckiemu

nemente da tutti; per il bisogno che ci è sempre, mà in particolare in quel tempo d'uno che habbia le solite facultà di legato à latere. Piaccia à Dio di darli felice viaggio acciò sia qua quanto prima, nonché faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 3 Dicembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(a) Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{a)}

^{a-a)} *Autograf*

Nr 10

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 3 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) korespondencja otrzymana ze Lwowa donosi, iż poseł książę [Krzysztof] Zbarski 5 XI dotarł do Konstantynopola, a po skończonej misji zamierza przybyć na sejm; 2) budzi się wątpliwość, czy sejm rozpocznie się 24 I 1623, ponieważ szlachta województwa krakowskiego i sandomierskiego ze względu na panującą zarazę nie jest w stanie przeprowadzić sejmików w terminie 13 XII 1622; 3) z Łotwy nie nadeszły nowe wiadomości w sprawie pertraktacji pokojowych; 4) po 15 dniach choroby król ma być jutro obecny w kościele; 5) wielkie mrozy panujące od trzech dni umacniają przekonanie, że zaraza nie będzie się już rozszerzać, a więc nie zagrazi Warszawie; 6) król w każdej chwili oczekuje przybycia Kozaków, którzy eskortowali kard. de Torresa, aby mieć relację o jego podróży.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 19rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo et Rev.mo Signore et Patrone Col.mo.

Con lettere di Leopoldi si è inteso esser giunto alli cinque di Novembre in Constantinopoli il Duca di Sbarasse⁹⁴, e che procuri di spedire la sua imbasciaria quanto prima, per potere ritrovarsi qua per la dieta, quale perciò è opinione d'alcuni che cerchi far differere qualche tempo, proponendo che possi essere di qualche danno à quello che egli deve negoziare l'essere prima fatta, ò principiata la dieta mà essendosi già stabilito il giorno delli 24 di Genaro da cominciarci

i Jakubowi Doruchowskiemu zlecił nadzór nad administracją dóbr biskupich. HC IV, s. 130, 147, 288; W. Czaplinski, *Piasecki Paweł*, PSB, t. 25, s. 787–789.

⁹⁴ Krzysztof Zbarski (†1627), książę, syn Stefana Zbaraskiego (†1608) księcia ruskiego i wojewody braclawskiego, a młodszy brat Jerzego Zbaraskiego (†1631) kasztelana krakowskiego; koniuszy koronny. Został wysłany we wrześniu 1621 roku do Konstantynopola z misją legata. – N. 13 i N. 37 z awizem o jego powrocie w IV 1623.

detta dieta, non si differirà altrimenti, ancorchè habbia fatto l'istezza istanza la Nobiltà delli Palatinati di Cracovia, e di Sandomiria allegando che per causa della peste essi non possano fare le loro diete piccoli alli 13 di Dicembre come dovriano, poichè à questi è stato risposto, che se per paura della peste non vogliono radunarsi in luogo murato, facciano le diete piccole in campagna, come hano fatto altre volte in casi simili altri Palatinati.

Di Livonia non si è inteso più dello scritto con le passate, mà si tiene per fermo da tutti, che sià per andar à monte affatto il trattato di Pace. [19v]

Sua Maestà non si è lasciato vedere in pubblico per quindeci giorni, per un poco di purga, che hà fatto, per meglio preservar'quest'invernata⁹⁵, ma si crede che domani verrà in Chiesa conforme il suo solito.

Si hà speranza che la peste non solo sia per dilatarsi più e che perciò questa Città sià per conservarsi intatta, ma che ancora sia per cessare affatto, essendo da tre giorni in qua venuto grandissimo freddo.

^(a) Aspetta di giorno in giorno Sua Maestà li Cosacchi, che mandò per accompagnare il Signor Cardinale de Torres^(a), del quale esso e la Ser.ma Regina vogliano continuamente intendere tutto quello che io sò del'suo felice viaggio; conche faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 3 Decembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(b) Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^(b)

^{a-a)} *Wydat: Welykyj LNA IV 64.*

^{b-b)} Autograf.

Nr 11

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 10 XII 1622.

Komunikuje, że w korespondencji z 19 XI posłał prośbę o dyspensę małżeńską dla [„Andrea Gosthovic i Anna Svierchska”] z diecezji gnieźnieńskiej, o czym powiadomił także bpa Achacego Grochowskiego, po czym zainteresowany przybył do niego, aby sprawdzić, jak sformułowana została prośba, i wystąpił o zarekomendowanie jego petycji u papieża.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 20r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

⁹⁵ Kolejne awizo o stanie zdrowia króla zawiera list nuncjusza Lancellottiego z dnia 23 XI 1623. Zob. N. 128.

Ill.mo et Rev.mo Signore et Patrone Col.mo.

Scrissi à V.ra Signoria Ill.ma con le lettere delli 19 di Novembre per la dispensa matrimoniale d'Andrea Gosthovic et Anna Svierchovska⁹⁶ della diocesi di Gnesna⁹⁷, et per sfuggire ogni errore mandai l'istesso memoriale sottoscritto da Monsignor Agatio Grochowski⁹⁸, e ne tenni copia appresso di me. Hora essendo l'istesso Andrea venuto per sapere in che modo havevo scritto, gl'hò mostrato la copia del memoriale mandato et havendo esso cognosciuto che non si contenteneva in quello il fatto come stava, m'ha pregato che mandi l'aggiunto memoriale à V.ra Signoria Ill.ma e che à nome loro la supplichi à intendere per essi appresso Sua Santità per la dispensa come faccio, e per fine fo à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 10 Decembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{a)}

^{a-a)} Autograf

Nr 12

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 10 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) król jest zatroskany o przebieg podróży kard. de Torre-sa, ponieważ 6 dni po wyjeździe posłał Kozaka z listami, ale ten nie zastał go w Ołomuńcu, gdyż kardynał 25 XI odjechał, stąd [ochmistrzyni królowej] Urszula [Meierin] wysłała kamerdynera królowej z zapytaniem, czy nie otrzymał listów kardynała; w środę powróciła jednak eskorta kozacka z listami kardynała wysłanymi królowi 27 XI 1622 z Ołomuńca; 2) wczoraj król posłał Kozaka z tymi samymi listami do Wiednia, aby następnie poczta kursująca do Bolonii dostarczyła je kardynałowi; 3) w Polsce odbywają się sejmiki, a jeden z nich w Warszawie, o ich decyzjach będzie pisał w następnej korespondencji; 4) w tym tygodniu nie dotarła poczta z Italii, chociaż oczekuje listów z 29 X oraz z 5 i 12 XI.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 27rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

⁹⁶ Postacie nie zidentyfikowane.

⁹⁷ Awiza na temat realizacji tej dyspensy. – BV, Barb. Lat. 6621 f. 76v i 77r z datą 14 I 28 I 1623.

⁹⁸ Achacy Grochowski (†1633), sekretarz Zygmunta III, bp Przemyśla 1623–1627 i Łucka 1627–1633, jako pierwszy kandydat na ordynariusza diecezji łuckiej za zgodą króla nie przyjął tej nominacji. Został nim natomiast Stanisław Łubieński (*1573 †1640) wicekanclerz 1624–1627, bp Łucka 26 II 1624–1627 i Płocka 1627–1640. – HC IV, s. 224, 283; J. Korytkowski, *Pralaci*, t. 2, s. 534–544. Zob. N. 46 i 63. (W poprzednim tomie „Fiołków ...”).

^(a)Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Haveva Sua Maestà sei giorni doppò la partenza del Signor Cardinale de Torres speditoli alcune lettere per un Cosacho⁹⁹, con ordine che dovesse fare ogni diligenza per renderle à Sua Signoria Ill.ma mà non havendolo saputo ritrovare, tornò qua domenica, affermando d'essere arivato sino à Olmuz¹⁰⁰, e d'essere partito di detta Città alli 25 di Novembre, per il che stava tutta questa Corte con paura, che fosse avvenuto al Signor Cardinale qualche strano accidente, massime che già era tempo che li Cosachi mandati da Sua Maestà per accompagnare Sua Signoria Ill.ma ritornassero, e non se ne sapeva ancora nuova alcuna, però mandò subito la Signora Orsola¹⁰¹ da me un Cameriero della Ser.ma Regina per intendere se io havevo cosa alcuna di nuovo del Signor Cardinale, ne havendo manco io ricevuto lettere da Sua Signoria Ill.ma doppo che era uscito del Regno si stette con timore sino à Mercordi mattina, che arrivorno detti Cosachi con lettere di Sua Signoria Ill.ma d'Olmuz delli 27 di Novembre al Ser.mo Re et alla Ser.ma Regina, onde restorno queste Maestà consolatissime per il felice viaggio successo sià alhora a Sua Signoria Ill.ma. [27v].

Hieri poi Sua Maestà fece spedire un altro Cosacho à Viena con l'istesse lettere¹⁰², con ordine che di Viena si mandi uno per le poste à Bologna acciò ivi sia reso detto piego al Signor Cardinale.^{-a)}

Qua non vi è altra nuova di momento. Mercordi serano le diete piccole per tutto il Regno, et una se ne farà quà in Varsavia, delle rresolutioni delle quali ne darò a suo tempo conto à V.ra Signoria Ill.ma potendosi da queste far qualche giudicio di quello che habbia à essere nella dieta grande.

Questa settimana siamo senza lettere d'Italia, siche aspetto della seguente quelle delli 29 d'Ottobre, et delli 5, et 12 di Novembre¹⁰³; conche faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 10 Dicembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(b)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{-b)}

^{a-a)} Wydał: *Welykyj LNA IV 64.*

^{b-b)} *Autograf.*

⁹⁹ Wzmiankowana korespondencja wchodzi w zakres tomu 21 ANP.

¹⁰⁰ Ołomuniec, miasto; od XI w. siedziba biskupa; od XIII w. polityczna stolica Moraw; w w. XIV jeden z głównych ośrodków husytyzmu.

¹⁰¹ Urszula Meierin – ochmistrzyni królowej. – W. Czaplński, W. Leitsch, *Meierin Urszula*, PSB, t. 20 s. 358–387.

¹⁰² Wzmiankowane listy nie zostały zlokalizowane.

¹⁰³ Wzmiankowana korespondencja wchodzi w zakres tomu 21 ANP.

Nr 13

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 17 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) listy, jakie nadeszły 23 XI z Łotwy, donoszą, iż wielokrotne posiedzenia komisarzy Polski i Szwecji pozostały bezowocne; 25 XI parlamentarysty obu stron mieli wrażenie szybkiego wybuchu konfliktu zbrojnego, ponieważ kilka dni wcześniej hetman Radziwiłł zgromadził wokół siebie liczne oddziały wojska (miała to być odpowiedź na szwedzki postulat o rozbrojeniu); jednak listy hetmana wysłane wieczorem 24 XI przez pocztę jego kuzyna wicekanclerza litewskiego dają nadzieję na utrzymanie pokoju, którego pragną wszyscy, m. in. aby odпочząć po wojnie z Turcją i móc w pełni odpowiedzieć na oczekiwania króla, które przedłożył on na sejmie powszechnym; 2) we wtorek w warszawskim kościele augustianów odbył się sejmik, na którym szlachta interesowała się głównie pieniądzem oraz wartością monety włoskiej i ceną soli, a nie podjęła w ogóle zagadnień kościelnych; 3) Kozacy wracający ze służby u cesarza wkroczyli do Wielkopolski nie powodując zniszczeń.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 29rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Con lettere delli 23 di Novembre¹⁰⁴ dal Campo in Livonia¹⁰⁵ si è inteso, che tre delli Comissarij Polachi si erano più volte aboccati con alcuni de Comisarij Suecesi mà senza alcun frutto, però che erano restati d'accordo, che il giorno delli 25 di Novembre tutti li Comisarij dell'una e l'altra parte trattassero insieme per far qualche ressolutione, che si credeva da tutti dovesse essere più presto di far guerra, che pace, particolarmente perche alcuni giorni prima il Generale Razivile¹⁰⁶ havea chiamato à se dalli quartieri molte compagnie de Soldati, il che havea esacerbato assai li Suecesi per la pretensione loro che li Polachi dovessero disarmare, tuttavia le lettere di detto Generale scritte la sera delli 24¹⁰⁷ doppo essersi già tutti li comissarij radunati insieme mandate quà per huomo à posta al Signor Duca Razivile suo Cugino Vicecancelliere di Lithuania, dano qualche speranza di pace, la quale per quello che communemente s'intende è desiderata quasi da tutti, per potersi com'essi dicano riposar qualch'anno, e' rifar i danni patiti nella guerra col Turco, mà quello che gliela fà dèssiderare maggiormente, è perché sperano se non serà guera in Livonia di potersi più facilmente difendere dalla contributione, che domandarà Sua Maestà nella prossima Dieta generale. [29v]

¹⁰⁴ Wzmiankowane listy nie zostały zlokalizowane.

¹⁰⁵ Livonia – Łotwa (Livonia nowotacińska nazwa Livland), – *Brockhaus Enzyklopädie*, t. 11, Wiesbaden 1970, s. 534.

¹⁰⁶ Krzysztof Radziwiłł.

¹⁰⁷ Akcentowane listy nie zostały zlokalizowane.

Si fece martedì quà in Varsavia nella chiesa¹⁰⁸ de Padri Augustiniani la Dieta piccola, alla quale intervenne la nobiltà che habita due leghe vicino Varsavia¹⁰⁹, et in essa si trattò principalmente della moneta, et del prezo de drappi d'Italia, e del sale, nel resto passò quietissima, et di cose della religion Catolica ò della giurisditione Ecclesiastica non ne fu fatta parola.

^(a)Giovedì s'intese che li Cosachi che sono stati al servitiò dell'Imperatore entravano nel Regno per la Polonia Maggiore senza però far danno alcuno; conche faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 17 Decembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma^{a)}

^(b)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{b)}

^{a-a)} Wydał: Welykyj LNA IV 64.

^{b-b)} Autograf.

Nr 14

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 22 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) niebawem prześle pewniejsze wiadomości dotyczące awiza o prawdopodobnej śmierci króla Gustawa, jakie dotarło z Gdańska, oraz o tematyce najbliższego sejmu; 2) biskup Wilna zmierzający na sejm wysłał kuryera z listami o efektach negocjacji komisarzy Polski i Szwecji, który jeszcze nie dotarł; 3) nie są znane motywy wizyty wielkiego kanclerza litewskiego postanego przez króla do arcybiskupa Gniezna; 4) podczas zamknięcia sejmiku województwa sieradzkiego wybuchł konflikt pomiędzy synem wojewody a spokrewnionym z nim szlachcicem i na koniec w wyniku strzelaniny zginęło około 20 osób.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 31rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią)

¹⁰⁸ Kościół pod wezwaniem św. Marcina przy ulicy Pivnej (obecnie należy do sióstr franciszkanek).

¹⁰⁹ Augustianie zostali sprowadzeni do Warszawy prawdopodobnie z Pragi przez Ziemowita III Starszego, księcia mazowieckiego i jego żonę Eufemię dzięki poparciu cesarza Karola IV; fundacja książęca z 1352 została potwierdzona przywilejem Innocentego VI z 1356. Dzięki temu mogły powstać klasztory w Warszawie i Rawie. Murowany kościół pw. św. Ducha oraz św. Marcina i Doroty wzniesiony został w k. XIV w. i znajduje się przy ulicy Pivnej w pobliżu murów obronnych Starego Miasta. W XVII-XVIII w. założono przy kościele kilka bractw, m. in. Arcybractwo Pocieszenia NMP zw. Bractwem Paskowym św. Augustyna i św. Moniki (1622). – *Encyklopedia katolicka*, t 1, Lublin 1973, kol. 1076; *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, seria nowa, t. 11: Miasto Warszawa, cz. 1, Stare Miasto, Warszawa 1993, s. 210–222, 418–421.

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Non è in questa corte novità di momento, che sia certa mà solo da alcuni giorni in quà per diverse lettere di Danzica¹¹⁰ si è inteso che sia morto in Suetia Gustavo, la qual cosa com'è molto desiderata, cossi ancora facilmente si crede, se però ne verrà maggior certezza, lo scriverò con le seguenti con le quali, se serà uscito fuori il ristretto di quello che si deve proporre dalli Nuntij terrestri nella prossima Dieta, lo manderò à V.ra Signoria Ill.ma.

Essendo per venire à ressedere alla corte della prossima settimana Monsignor Vescovo di Vilna¹¹¹, ha mandato quà in diligenza un suo Servitore, che dice haver lasciato per strada il Corriero che viene di Livonia, quale non essendo ancor compasso fà dubitare che siano state levate le lettere, poiche con esse deve venire la ressolutione di tutto il negotiato de Commissarij Polachi con li Suecesi.

Il Signor Gran Cancelliere di Livonia¹¹² è partito di quà per Lovicio¹¹³, ove resiede Monsignor Arcivescovo di Gnesna¹¹⁴, si crede mandato da Sua Maestà, mà non si sà perche negotio.

Nel Palatinato di Siradia¹¹⁵ il giorno, che si terminò quella Dieta piccola, in un banchetto segui una questione tra un [31v] figlio di quel Palatino¹¹⁶ et un'altro Nobile Parente¹¹⁷, nella quale furono tirate molte archibugiate, e morirno circa venti persone; con che faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 22 Dicembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{-a)}

^{a-a)} *Autograf*

¹¹⁰ Danzica – miasto portowe Gdańsk u ujścia rzeki Wisły.

¹¹¹ Eustachy Wołłowicz (†1630), bp wileński w latach 1615–1630, senator m.in. na zakończonym w Warszawie sejmie 1623 roku.

¹¹² Stanisław Albert Radziwiłł (*1593 †1656), zob. N. 114.

¹¹³ Łowicz, miasto.

¹¹⁴ Wawrzyniec Gembicki (*1559 †1624).

¹¹⁵ Sieradz, miasto nad rzeką Wartą, miejsce licznych synodów biskupów i sejmików politycznych.

¹¹⁶ Jan Bykowski (†1633) h. Gryf, starosta sieradzki 1611, wartycki 1615. Poseł na sejm i deputat do trybunału, marszałek trybunału koronnego w r. 1620. Dwukrotnie żonaty: z Marianną Grudzińską, wdową po Janie Zebrzydowskim, oraz Eufrazyną Koniecpolską. Oba starostwa w r. 1633 przejął Jan Wężyk, ożeniwszy się z pozostałą po nim wdową. Zmarł bezpotomnie. – A. B o n i e c k i, *Herbarz Polski*, t. 2, Warszawa 1900, s. 276–277. – Postać syna wojewody sieradzkiego nie została zidentyfikowana.

¹¹⁷ Postać nie zidentyfikowana.

Nr 15

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 22 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) otrzymał list z 5 XI w sprawie opactwa czerwińskiego, którą kard. de Torres zamknął przed swym wyjazdem z Polski, ku zadowoleniu króla; 2) nie dotarły jeszcze listy z 12 i 19 XII.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 32r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią)

Ill.mo et Rev.mo Signore et Patrone Col.mo.
Hò questa settimana
Z 15

Ill.mo et Rev.mo Signore et Patrone Col.mo.

Hò questa settimana ricevuto una sol lettera di V.ra Signoria Ill.ma delli cinque di Novembre¹¹⁸ circa il negotio della Badia di Cervinisco¹¹⁹, quale essendo stato terminato dall' Ill.mo Signor Cardinale de Torres avanti la sua partenza¹²⁰ con molta sodisfatione di Sua Maestà, credo che Sua Signoria Ill.ma havrà dato conto di quanto circa ciò è passato; però servirà la presente solo per accusare la ricevuta di quella, et avisare V.ra Signoria Ill.ma, che fò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 22 Dicembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma et Rev.ma

^(a) Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^(a)

^{a-a)} *Autograf*

Nr 16

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 31 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) z korespondencją opata Giorgio Cedolini z 19 XI otrzymał papieskie brewe dla króla będące odpowiedzią na dziękczynny list za promo-

¹¹⁸ List nie został zlokalizowany.

¹¹⁹ Badia di Cervinisco – Czerwińsk, opactwo kanoników regularnych św. Augustyna w województwie mazowieckim, założone 1148 przez biskupa płockiego Aleksandra z Malonne. – Reg.: Lauro, AL, Inventario 1728, f. 3v, Arm. B, p. prima, M.C, n. 18.

¹²⁰ Tzn. do końca października 1622.

cję kard. de Torresa; 2) w czwartek odbyła się pierwsza audiencja, na której przekazał królowi owo brewe papieskie, a na pytanie o datę przybycia nuncjusza odpowiedział, że usiłuje on dotrzeć na sejm, ale nie ma jeszcze awiza o jego wyjeździe.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 39r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Con lettere delli 19 di Novembre¹²¹ del Signor Giorgio Abbate Cedolini¹²² hò ricevuto un breve di Sua Santità diretto à Sua Maestà, in riposta delle lettere di ringraziamento, per la promotione dell' Ill.mo Signor Cardinale de Torres, e giovedì, che fu la prima audienza che io habbia havuto, lo presentai à Sua Maestà, quale mi domandò, quando aspettavo Monsignor Vescovo di Nola, et io li risposi che Sua Santità e V.ra Signoria Ill.ma lo sollecitavano, acciò partisse di Roma quanto prima, per poter esser quà per la Dieta, mà che non havevo ancor aviso della partenza; con che fò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 31 Dicembre 1622.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{-a)}

^{a-a)} Autograf

Nr 17

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 31 XII 1622.

Komunikuje, że: 1) po pobycie w Rzymie i Wiedniu na dwór królewski przybył z wizytą kurtuazyjną Anglik będący ambasadorem króla perskiego, i w obecności jedynie senatorów został w czwartek rano przyjęty na krótkiej audiencji u króla; przemierzając Rosję zmierza on do Persji; 2) z Łotwy nadeszła wiadomość o zaakceptowaniu przez obie strony propozycji rozejmu pokojowego trwającego do czerwca 1624, ale bez restytucji dóbr zajętych przez Szwedów; król nie jest z tego zadowolony, w przeciwieństwie do większości Polaków pragnących usunąć szkody powstałe podczas wojny tureckiej i chcących przygotować się do odzyskania Rygi; istnieją obawy, że sejm z wielu względów nie zaakceptuje tego rozejmu (bowiem jednym z jego warunków, firmowanych przez arcybiskupa Gniezna i kilku senatorów, było oddanie Rygi i dóbr zajętych przez Szwedów na Łotwie); 3) gromadzi się rezolucje zakończonych sejmików, ale wicekanclerz za-

¹²¹ Wzmiankowane listy nie zostały zlokalizowane.

¹²² Postać nie zidentyfikowana.

kazał rozpowszechniania ich kopii, jednak niebawem prześle wszystko to, co będzie możliwe.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 41rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią)

Ill.mo et Rev.mo Signore et Patrone Col.mo.

Giunse quà sabato quell'Inglese Imbasciatore¹²³ del Re di Persia¹²⁴, che è stato à Roma, e viene dalla corte dell'Imperatore, et hebbe giovedì mattina audienza da Sua Maestà in Camera, presenti soli li Senatori et ufficiali, la quale fu assai breve, per non havere alcuna commissione dal suo Re, che però non prego Sua Maestà d'altro che di passaporti per il Regno, e per la parte di Moscovia, della quale hà il governo il Ser.mo Principe Vladislao¹²⁵. È detto Imbasciatore alloggiato à spese di Sua Maestà, e' pensa partire alla volta di Persia per via di Moscovia spediti che serano li suoi passaporti.

Di Livonia si è finalmente inteso, che tutti li Commissarij Polachi sono condescesi à fare la tregua con li Suecesi sino al principio di Giugno dell'anno 1624, senza che li Suecesi restituiscano cosa alcuna delle occupate in Livonia¹²⁶, il che dispiace à Sua Maestà, et à qualche parte de Polachi, se bene pare che la maggior parte approvi che habbiano fatto bene, per potere in tanto rifarsi de danni patiti per la guerra del Turco, et essere alhora più pronti alla ricuperatione di Righa, si discorre non dimeno che nella [41v] dieta non sia per approvarsi questa resoluzione per molti rispetti, mà in particolare perché la commissione che havevano li commissarij, sottoscritta da Monsignor Arcivescovo di Gnesna¹²⁷ e da alcuni altri senatori era limitata, che non si facesse tregua, se li Suecesi non restituivano Righa et il resto occupato in Livonia.

Si continua à compilare le risposte delle diete piccole, e se ne farà un ristretto di tutte, mà dubito che non potrò haverlo da mandare à V.ra Signoria Ill.ma perché il Signor Vicecancelliere¹²⁸ hà ordinato che non esca fuori copia alcuna,

¹²³ Sir Thomas Roe (*1581? †1644), od stycznia 1620 r. ambasador angielski, we wrześniu wysłany do Porty Osmańskiej, gdzie dotarł 28 grudnia. W lutym 1621 został przyjęty na audiencji u sułtana Osmana II. W Konstantynopolu pozostawał do lata 1628 r. Wielokrotnie brał udział w mediacjach pomiędzy Turcją a Polską i już w r. 1622 otrzymał podziękowanie od króla Zygmunta III. Podczas rokowań w Altmarku (Starym Targu) 1629 r. Roe okazał się jednak fanatycznym zwolennikiem Gustawa i obrońcą sprawy protestanckiej. W efekcie układ altmarski (z 6-letnim rozejmem) był porażką Rzeczypospolitej i Zygmunta III. – S. -P., *Roe, Sir Thomas (1581?–1644)*, [w:] *Dictionary of National Biography*. Founded in 1882 by George Smith, London, Oxford 1917, s. 89–93; Z. Anusik, *Gustaw II Adolf*, Wrocław [1996], s. 154–155.

¹²⁴ Schah Abbas I (*1557 †1628), król Persów w latach 1587–1628.

¹²⁵ Władysław Zygmunt Waza (*19 IX 1595 †20 V 1648), syn Zygmunta III i Anny Habsburżanki, od 1632 król Polski.

¹²⁶ Zob. N. 111 i 166.

¹²⁷ Wawrzyniec Gembicki (*1559 †1624).

¹²⁸ Wacław Leszczyński (*1576 †1628) h. Wieniawa, syn Rafała, kasztelana śremskiego i Anny Kurzbachówny. Studiował w Heidelbergu i Bazylei. W r. 1598 przybył do Padwy, gdzie postanowił przejść na katolicyzm. Kasztelan kaliski 1616, wojewoda kaliski 1618, podkanclerzy w. koronny (1620), kanclerz w. koronny (1625), starosta gen. wielkopolski (1628), starosta brzeski (1620–1623), warecki (1623), grójecki (do 1623), kamionacki (1624). W roku 1626 towarzyszył królowi w wyprawie do Prus. W roku 1603 poślubił kalwinkę Annę Rozdrażewską (* ok. 1586 † po

Nr 19

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 6 I 1623.

Komunikuje, że: 1) po ostatniej audiencji nie zabiegał o nią ponownie, jedynie przez spowiednika królowej prosił o późniejszy dogodny termin (prawdopodobnie w niedzielę lub na początku tygodnia) w celu przedłożenia królowi spraw kardynała sekretarza stanu; 2) powiadomi króla, iż jeśli papież wiedziałby, że sejm rozpocznie się tak szybko a biskup Noli się opóźni, to odwołałby kard. de Torresa dopiero na wiosnę, oraz że papież i kardynał sekretarz stanu liczą na poparcie króla w kwestiach kościelnych podejmowanych na sejmie.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 42r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Havendo havuto audienza da sua Maestà il giovedì passato, non hò volsuto procurare d'haverla di nuovo questa settimana, solo hò fatto sapere à Sua Maestà per il Confessore della Ser.ma Regina¹³¹, che quando non li sia incommodo Domenica, o quando Sua Maestà comanderà, dessiderarci che mi facesse gratia d'un altra audienza per comissione di V.ra Signoria Ill.ma, quale tengo per fermo d'havere ò Domenica, ò un giorno della seguente settimana, nella quale non mancherò d'eguire compitamente quando V.ra Signoria Ill.ma mi comanda, prima circa il significare à Sua Maestà, che se Sua Santità avesse creduto che la Dieta fosse per essere cossi presto, e che Monsignor Vescovo di Nola dovesse tardare à partire, piu di quello che si pensava, non havria richiamato in Italia l' Ill.mo Signor Cardinal de Torres se non à Primavera e poi circa il rapresentarli la sicurezza che N.ro Signore e V.ra Signoria Ill.ma hano nella protetione, che vuole Sua Maestà havere delle cose Ecclesiastiche, del che seguito che serà ne darò aviso à V.ra Signoria Ill.ma alla quale per fine fò humilissima riverenza. Di Varsovia, li 6 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^(a)

^{a-a)} *Autograf*

---

¹³¹ Walenty Seidel (†1632), jezuita, spowiednik królowej Konstancji w latach 1609–1631. Do grona doradców i kierowników królowej należał ponadto jezuita Michał Bochan i proboszcz liwski Gisse. – F. S i a r c z y ń s k i, *Obraz wieku panowania Zygmunta III króla polskiego i szwedzkiego*, t. 1, Poznań 1843, s. 20–22.

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 6 I 1623.

Komunikuje, że: 1) do Warszawy przybywają posłowie na sejm, a tematykę obrad miałyby stanowić problemy: ostatniej konfederacji, nie prowokowania Turcji przez Kozaków oraz wartość monety i ceny soli w całej Koronie; nic nie wiadomo o tematyce kościelnej, natomiast z całą pewnością szlachta podejmie odwieczny problem nominacji królewskich i powróci do sprawy wojny z Turcją; 2) wśród zaległych tematów należy oczekiwać debaty na rzecz wolności wyznania dla innowierców, obecności duchownych w trybunałach koronnych oraz reelekcji pomiędzy prawosławnymi i unitami; 3) powiadomi wyższych duchownych obecnych na sejmie, aby w pełni zadbali o sprawy kościelno-prawne; 4) po zakończeniu obrad sejmików lokalnych król podpisał zarządzenie zakazujące szlachcie rozpowszechniania kopii z ich rezolucjami w celu zapewnienia spokojnych obrad sejmowi zwyczajnego.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 44rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

^(a) Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Già cominciò à venir gente per la dieta nella quale per quanto si dice li punti principali sopra quali si farà grandissimo romore serano quelli della confederazione passata¹³², del mondo di tratenere li Cosachi che non diano occasione al Turco di rompere la pace, della moneta, e del sale che per tutto il Regno quello che pochi anni sono valeva dieci hora vale settanta. In materia delle cose della religion Catolica e libertà e giurisdictione ecclesiastica non si sente che siano per proporsi cose nuove, solamente hò inteso conforme che è solito quasi in tutte le diete, che nel principio di questa la Nobiltà farà istanza avanti che si venghi à trattare sopra i capi proposti da Sua Maestà, che prima si resolvino li Recessi, chiamano Recessi le proposte fatte dalla nobiltà mà non ressolute dieta passata, dalle quali per alhora recessero con animo di proseguirle nella seguente dieta, acciò alhora si potesse fare la rissoluzione necessaria per la guerra del Turco¹³³.

¹³² Konfederacja warszawska z r. 1573, zawiązana podczas sejmu konwokacyjnego w celu zagwarantowania bezpieczeństwa w czasie bezkrólewia, przyznawała m. in. szlachcie swobodę wyznania. W tym przypadku chodzi być może o rokosz sandomierski (1606–1609), zwany także rokoszem Zebrzydowskiego, oraz o decyzje ostatnich sejmów z lat 1620 i 1621. – M.in. *Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego 1606–1608*, wyd. J. Czubek, t. 1–3, Kraków 1918.

¹³³ Specjalną instrukcję w sprawie ligi antytyureckiej otrzymał Cosma de Torres, – BV, Borg. Lat. 32 f. 437r-448v. Rozejm pokojowy z Turcją podpisano 9 X 1621, po zwycięstwie odniesionym pod Chocimiem. Traktat ten ustalał granicę polsko-turecką na Dnieprze. Na początku listopada 1622 roku do Konstantynopola przybył wielki poseł królewski książę Krzysztof Zbarski w celu dopełnienia traktatu pokojowego zawartego pod Chocimiem.

In detti Recessi si contengono diversi particolari concernenti le cose Ecclesiastiche, mà principalmente che li Heretici vorriano^{a)} per essere nel Regno la libertà do Conscienza poter avere nelle Città e beni Reggij le loro scole, e che li preti indifferentemente in ogni atzione tanto reale quanto personale potessero essere convenuti nelli tribunali [44v] del Regno, sopra il qual punto farano non solo li heretici mà ancora molti Catolici istanza straordinaria per un accidente [Haccorso] poche settimane sono tra un Vescovo di questo Regno¹³⁴ e un Nobile suo Servitore del quale potrà V.ra Signoria Ill.ma volendo sapere il nome del Vescovo e le circostanze intenderle dall'Ill.mo Signor Cardinal de Torres al quale hò scritto tutto il fatto. ^{a)}Contengono ancora detti Recessi qualche cosa per li Scismatici contra li Greci Uniti, delle quali cose, et altri concernenti li ecclesiastici n'anderò pigliando informatione da questi Prelati, secondo che verirano alla corte e procurerò in ogni maniera di operare che in questa dieta non si faccia cosa alcuna, contra la religion Catolica et la libertà e giurisditione ecclesiastica. ^{a)}

Il ristretto delle risposte delle diete piccole è già finito et è stato visto da Sua Maestà, quale hà confermato l'ordine dato dal Signor Vicecancelliere¹³⁵, che non se ne dia fuori copia alcuna, acciò questi Nobili inquieti non possino così facilmente machinare qualche turbolenza di più di quelle che farano li Nontij terrestri nelle Dieta, però non è stato possibile hoverne copia; conche fò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 6 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^{b)}Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{b)}

^{a-a)} Wydał: Welykyj LNA IV 66-67.

^{b-b)} Autograf

Nr 21

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 6 I 1623.

Komunikuje, że: 1) w sobotę przyjechał biskup Wilna, który pozostanie na dworze jeszcze po zakończeniu sejmu; 2) w poniedziałek powrócił dworzanin króla posłany z napomnieniem do lisowczyków powracających ze służby cesar-

¹³⁴ Adam Nowodworski (†1634), kształcił się w Pułtusku, Rzymie i Bolonii, przebywał na dworze abpa S. Karnkowskiego; kanonik gnieźnieński, po święceniach kapłańskich (1601) sekretarz królewski (1610) i opat komendatoryjny przemęcki (1611), bp Kamieńca Podolskiego (1615–1627), następnie przeniesiony do Przemyśla (gdzie prowadził spory majątkowe z kapitułą); w r. 1631 – do Poznania. – HC IV, 130, 287, 288; PSB t. 13, 335–356; P. N i t e c k i, BKP, s. 150.

¹³⁵ Wacław Leszczyński (†1628).

skiej, który przywiózł listowne zapewnienie o posłuszeństwie ze strony ich dwóch dowódców, z wyjątkiem kapitana zmierzającego z oddziałem 200 Kozaków na Litwę; 3) w Grodnie zmarł lekarz Władysława IV Bartolomeo Cazza; 4) w Gdańsku zatrzymał się książę Stuart, ambasador angielski, który spotkał się z zaprzyjaźnioną szlachtą; przypuszcza się, że będzie zabiegał u króla o poparcie u cesarza restytucji poszczególnych palatynatów; 5) wczoraj wieczorem powrócił z Włocławka biskup łucki, który pragnie, aby na początku sejmu zostało zatwierdzone jego przeniesienie na Włocławek.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 49rv (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Monsignor Vescovo di Vilna¹³⁶ arrivò quà sabbato di sera, es si tratterà alla corte qualche tempo doppo la dieta, per essere questo il semestre della sua residenza.

^(a)Lunedì ritornò un Cortigiano di Sua Maestà¹³⁷, che era stato spedito alli Cosachi Lissoviani stati al servizio dell'Imperatore quali erano alli confini, per amonirli à dissolversi di sieme, et ad andar ciascuno separatamente alle sue case, senza danneggiare il paese, et presentò à sua Maestà lettere de capi di detti Cosachi, che sono stati prontissimi ad ubidire, eccetto però un Capitano¹³⁸, che con duecento d'essi hà volsuto entrare nel Regno, et è andato verso Lituania.^(a)

Di Grodna¹³⁹ è venuto aviso della morte del Signor Dottore Bartolomeo Cazza Bergamasco medico molto grato al Ser.mo Prencipe Vladislao¹⁴⁰.

Di Danzica si hà, che fosse arrivato in quella Città il Conte di Stuart uno dei principali Signori d'Inghilterra, e parente ancora di quel Re¹⁴¹, quale viene imbasciatore à questa corte¹⁴², e che era per tratenervissi qualche giorno aspettando il resto della sua comitiva, quale dicano sia molto nobile, e numerosa. Il negotio che porti nonsi sà, mà si [49v] crede, che possi essere per pregare questà Maestà d'intercessioni appressol'Imperatore per la restitutione del Palatinato al Palatino. Serà quest'Imbasciatore trattato nobilmente in corrispon-

¹³⁶ Eustachy Wołłowicz (†1630), bp wileński w latach 1615–1630.

¹³⁷ Postać nie zidentyfikowana.

¹³⁸ Postać nie zidentyfikowana.

¹³⁹ Grodno, miasto na Litwie nad Niemnem, od ok. roku 1623 znajdowało się tu jedno z najbogatszych kolegiów jezuickich na Litwie, założone przez Władysława IV. – [w:] *SGKP*, t. 2, s. 831–835.

¹⁴⁰ Najprawdopodobniej mowa tu o Hieronimie Cazzio, włoskim lekarzu i polityku (rodem z Bergamo), który został sprowadzony do Polski jako biegły rusznikarz, po czym król przywilejem z r. 1613 uwolnił go od podatków i ceł na lat 20, a który następnie został medykiem Władysława, przy formowaniu dworu królewicza w r. 1617. – F. Siarczyński, *Obraz wieku panowania Zygmunta III*, t. 1, s. 59; Jerzy Ossoliński, *Pamiętnik* (1595–1621), oprac. J. Kolasa i J. Maciszewski, red. W. Czapliński, Wrocław 1952, s. 56.

¹⁴¹ Dynastia Stuartów panowała w Anglii w latach 1603–1714, a pierwszym królem był Jakub I, syn królowej Szkocji Marii Stuart (*1587).

¹⁴² Sir Thomas Roe (*1581? †1644), w styczniu 1620 r. został wybrany ambasadorem. Od grudnia 1621 do lata 1628 pozostawał w Konstantynopolu. Wielokrotnie brał udział w mediacjach pomiędzy Turcją a Polską. – S. L. -P., *Roe, Sir Thomas* (1581?–1644), [w:] *Dictionary of National Biography*, s. 89–93.

denza delle cortesie, che riceve duoi anni sono in quella corte un Imbasciatore di sua Maestà.

Hieri sera ritornò quà da Vladislavia¹⁴³ Monsignor Vescovo di Luceoria Gran Cancelliere del Regno¹⁴⁴, quale si tiene per fermo sià per essere nominato da Sua Maestà al Vescovato di Cuiavia nel principio della dieta, della quale scrivo à V.ra Signoria Ill.ma a parte quello che occorre, e per fine facciò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 6 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(b)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^(b)

^{a-a)} Wydał: Welykyj LNA IV 67-68.

^{b-b)} Autograf

Nr 22

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 6 I 1623.

Komunikuje, że: 1) w tym tygodniu nie otrzymał poczty z Italii; 2) potwierdza odbiór 3 listów z 26 XI przywiezionych z Wiednia przez Kozaka, którego król wystął 6 XII.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 51r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią).

Ed.: Welykyj LNA IV 68.

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Non è questa settimana venuta la posta ordinaria d'Italia, hò nondimeno ricevuto io un piego con tre lettere di V.ra Signoria Ill.ma dirette à me delli 26 di Novembre¹⁴⁵ portato quà nel ritorno da Vienna dal scritto Cosacho, che vi fu spedito alli 9 di Dicembre da Sua Maestà¹⁴⁶; à ciascuna delle quali rispondo separatamente quello che occorre; e faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsovia, li 6 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo
Anton Francesco Cirioli^(a)

^{a-a)} Autograf

¹⁴³ Włocławek, miasto na lewym brzegu Wisły, należy do najstarszych osad polskich. Swój rozkwit przeżywało od k. XVI w. do wojen szwedzkich. Diecezja od czasów Bolesława Krzywoustego ok. 1124. – [w:] *SGKP*, t. 13, s. 697–711; *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. 1, Wrocław 1965, s. 351–353.

¹⁴⁴ Andrzej Lipski (†1631).

¹⁴⁵ Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 71v, 72r i 72v.

¹⁴⁶ Wzmiankowana korespondencja nie została zlokalizowana; stanowi ona zakres tomu 21

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 13 I 1623.

Komunikuje, że: 1) brak jest listów księcia Krzysztofa Zbaraskiego z Konstantynopola, ale listy Ormian z Kamieńca Podolskiego donoszą, iż przed kilkoma dniami książę dotarł do Konstantynopola, gdzie pojawił się także ambasador moskiewski, który zachęcał Turków do wypowiedzenia wojny Polsce i Litwie; na skutek interwencji Zbaraskiego ambasador ten został odsunięty i jest konkretna nadzieja na uzgodnienie traktatu pokojowego; 2) listy z Wołoszczyzny sygnalizują możliwość nowej wojny Turcji z Polską, która miałaby wpłynąć na zawarcie rozejmu pokojowego [ze Szwecją] na Łotwie; 3) wczoraj wielki kanclerz otrzymał listy Jerzego Zbaraskiego, który informuje, iż jego brat dotarł do Konstantynopola i podjął negocjacje pokojowe, oraz że w ostatnim czasie na Wołoszczyźnie zgładzono aktualnego hospodara, a w pobliżu granicy polskiej stracono Tatara winnego najazdów na Polskę; 4) w Warszawie przebywa książę [wezyr?] tatarski, który zbiegł z Moskwy po 2 latach więzienia i proponuje wsparcie w sile 30 tys. Tatarów w wypadku wypowiedzenia wojny Moskwie; Polska jednak pragnie pokoju; 5) na Łotwie armia została rozwiązana i o mało nie doszło do nowej konfederacji.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 60rv (brak obwolytu adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Di Constantinopoli non si hano lettere del Duca Christoforo di Sbarasce, mà con lettere di Camegnece¹⁴⁷, si è inteso esser ivi giunti alcuni Armeni, quali riferiscano che pochi giorni avanti che entrasse l'Imbasciator Polacco in Constantinopoli¹⁴⁸ vi era arrivato un Imbasciatore de Moscoviti¹⁴⁹, quale con presenti havea quasi che ottenuto la rresolutione di non confermar la pace con li Polachi, offerendo quando il Turco movesse di nuovo la guerra al Regno di Polonia, di mandare nell'istesso tempo un grandissimo esercito nel Ducato di

¹⁴⁷ Camegnece – Kamieniec Podolski, miasto nad Dniestrem.

¹⁴⁸ Krzysztof Zbaraski przybył do Konstantynopola w prawie wojennym orszaku, w swym otoczeniu miał m. in. 40 szlacheckich młodzieńców, sekretarza wyposażonego w listy uwierzytelniające oraz doradców: Suliszewa, Kulikowa, Platenberga, a jako tłumacza – Greka Vevelli, którzy przygotowali propozycję rozejmu chocimskiego. Po pięcioletnim oczekiwaniu w pobliżu granicy 6 XII 1622 został przyjęty na audiencji przez sułtana. – J. von Hammer-Purstaal, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, t. 4, Graz 1963, s. 577–578.

¹⁴⁹ Postać nie zidentyfikowana. Literatura przedmiotu mówi o kilku ambasadorach rosyjskich, którzy przybyli do Konstantynopola w listopadzie 1622 r. – Tamże, s. 578.

Lituania, mà che il Duca di Sbarasce havea trattato di maniera¹⁵⁰, che era stato licenziato quello de Moscoviti¹⁵¹, e si teneva per fermo che seguiria senz'altro la confermatione della pace. Per diverse lettere venute di Valachia¹⁵² si è ancora sparsa questa voce, che il Turco voglij renovare la guerra contra questo Regno, mà da molti si crede, che siano voci levate à posta per indurre più facilmente Sua Maestà à confirmare la tregua di Livonia¹⁵³.

Hebbe hier sera il Signor Gran Secretario¹⁵⁴ lettere dal Duca Giorgio di Sbarasce¹⁵⁵, quale scrive che il Duca Cristoforo era già arrivato il Constantino-poli, e che havea principiato à trattare acciò avanti si venisse al stabilimento della pace fosse tagliata la [60v] testa al moderno Palatino di Valachia¹⁵⁶, et à un Signore de Tartari confinante con li Polachi, per havere in tempo delle tregua fatto scorrerie in questo Regno.

È quà un Prencipe Tartaro stato duoi anni prigionie in Moscovia, et hora fugito¹⁵⁷, quale promette alli Polachi se voglino muovere dalla lor parte la guerra alli Moscovite di scorrere nell'istesso tempo in Moscovia con 30 mila Tartari, mà non concluderà cosa alcuna perche qui si vuol vivere in Pace.

Di Livonia si hà che l'esercito si era licenziato, e che con grandissima fatica si erano tenui li soldati che non si confederassero; con che faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Varsavia, li 13 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

(^aHumilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^a)

^{a-a} *Autograf*

¹⁵⁰ W czasie rokowań prowadzonych przez Zbaraskiego w Konstantynopolu obecni byli m. in. ambasadorzy: Anglii – Sir Thomas Roe, Francji – Harlay hrabia de Cesi, Wenecji – Bailo Giustiniani Gabora – hrabia Thurn. – Zob. tamże, s. 580.

¹⁵¹ Ambasadorzy rosyjscy odjechali 2 kwietnia 1623, pozostając bez sukcesu dyplomatycznego. – Tamże, s. 580–581.

¹⁵² Vallachia – Wołoszczyzna, kraina historyczna w pd. Rumunii obejmująca Nizinę Wołoską. Od XIV w. do 1862 r. istniało tam księstwo (hospodarstwo) wołoskie zmuszone do przyjęcia zwierzchnictwa tureckiego sułtana.

¹⁵³ Livonia – Łotwa. Mowa tu o pokoju z Turkami oraz ich zaangażowaniu w zmaganiach o Rygę przeciwko Gustawowi. – Także awiza wysyłane przez nuncjusza C. de Torresa od 31 VII 1622 – W e l y k y j , *LNA* IV, 54.

¹⁵⁴ Andrzej Lipski (†1631), wielki kanclerz koronny.

¹⁵⁵ Jerzy Zbaraski (†1631).

¹⁵⁶ Vallachia – Wołoszczyzna, kraina historyczna w dzisiejszej pd. Rumunii. Do r. 1862 istniało tam księstwo (hospodarstwo) wołoskie. Po wielce zasłużonym w walce o niezależność gospodarze Michale Walecznym (1593–1601), który doprowadził je do szczytowego rozwoju, jego następcy byli posłuszni woli sułtanów, którzy wybierali gospodarów spośród bogatych Greków, tzw. fanariotów. W latach 1613–1627 hospodarem – wojewodą wołoskim był Aleksander Concul (tzn. chłopiec). – J. D e m e l , *Historia Rumunii*, Wrocław, 1970, s. 194–196.

¹⁵⁷ Najprawdopodobniej mowa tu o księciu tatarskim Dżanibek, późniejszym chanie krymskim w r. 1627.

Nr 24

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 13 I 1623.

Komunikuje, że biskup wileński był bardzo uradowany i umocniony reakcją papieża i Kongregacji Rozkrzewiania Wiary na jego sprawozdanie o stanie diecezji i zapewnił, że nadal zgodnie z intencjami Ojca Świętego będzie gorliwie postługiwał diecezji, którą objął przed 6 laty.

Or.: BV, Barb. Lat. f. 61r (brak obwoluty adresowej z pieczęcią)

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Monsignor Vescovo di Vilna¹⁵⁸, col quale hò fatto quelli ufficij che V.ra Signoria Ill.ma commandava, è restato molto consolato della sodisfatione, che Sua Santità con la Sacra Congregatione de propaganda fide¹⁵⁹ hà mostrato d'havere della relatione della sua diocesi, e mi hà detto che si come in questi sei anni che egli ha detto Vescovato, non hà mancato per quanto à potuto all'obbligo suo di propagare la fede catolica; cossi seguitarà ancora per l'avenire, e con tanto maggiore ardore, quanto che cognosce, di non poter fare cosa, che sia à maggior gloria di Dio, è che imiti più le sante attioni Nostro Signore che questa, con che fò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza. Di Varsavia, li 13 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{-a)}

^{a-a)} *Autograf*

Nr 25

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 13 I 1623.

Komunikuje, że: 1) dzisiaj był na audiencji u króla (poleconej mu w liście z 26 [listopada]), który stwierdził, że nie ma wątpliwości, iż jeśliby papież wie-

¹⁵⁸ Eustachy Wołłowicz (†1630).

¹⁵⁹ Kongregacja Rozkrzewiania Wiary została ustanowiona 6 I 1622 r. przez Grzegorza XV w celu pełniejszej troski o misję. W jej skład wchodziło 13 kardynałów, dwóch prałatów i sekretarz. Pierwszym prefektem był kardynał Antonio Maria Sauli (*1543 †1623). – J. Metzler, *Foundation of the Congregation „Propaganda Fide” by Gregory XV*, [w:] *Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, Memoria Rerum 1622–1972*, vol. 1/1: 1622–1700, Roma 1972, s. 86.

dział o styczniowym terminie sejmu, to pozostawiłby kard. de Torresa na miejscu; 2) król sugerował mu, żeby wręczając brewia biskupom i senatorom zachęcał ich do pielegnowania spraw kościelnych podczas najbliższego sejmu.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582, f. 62r (brak obwoluty asresowej z pieczęcią)

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Hogi hò havuto audienza da Sua Maestà, alla quale le hò detto quanto V.ra Signoria Ill.ma nelle sue delli 26 m'havea ordinato¹⁶⁰, e Sua Maestà m'ha risposto, che non dubita, che se Sua Santità avesse saputo, che la dieta dovesse essere di Genaro, havrebbe lasciato quà Ill.mo Signor Cardinale de Torres, che però in luogo di Sua Signoria Ill.ma, quando io havrò li brevi parli à tutti questi Vescovi, et à quelli Senatori, che intenderò, ò cognoscerò essere piu bene affetti verso Santa Sede Apostolica, e verso li Ecclesiastici, che non mancherà esso della solita protetione della religione Catolica, e della giurisdictione, e immunità ecclesiastica¹⁶¹; conche fò à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza.

Di Varsavia li 13 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^{-a)}

^{a-a)} *Autograf*

Nr 26

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, 14 I 1623.

W odpowiedzi na list z 26 listopada potwierdza otrzymanie instrukcji królewskiej przeznaczonej dla biorących udział w sejmikach. Pochwala staranność służby audytora i wyraża nadzieję, że do przyjazdu nuncjusza będzie należycie czuwał nad wszystkimi sprawami nuncjatury oraz informował o nich Stolicę Apostolską.

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 76v.

A'14 Gennaro 1623. Varsovia. All'Auditore del S[ignor] Cardinale de Torres.

Si è ricevuta l'instruttione, data à nome del Rè à quelli che deono assistere alle diete piccole¹⁶² e s'è veduto qualche V.ra Signoria scrive delle cose che passano; il tutto habbiamo gradito lodandone la diligenza di lei, la quale

¹⁶⁰ Awizował o niej w liście z 6 I 1623 – Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 42r.

¹⁶¹ Polecenie to zostało także zawarte w instrukcji poselskiej Lancellottiego z 14 XII 1622 r. – Zob. N. 13.

¹⁶² Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f.15r-16r z dnia 26 XI 1622.

desideriamo sia continuata con accuratezza non solo in avvisarci delle novità che succederanno in coteste parti ma in invigilare sopra i negotii che appartengono alla Nuntiatura per darcene parte mentre V.ra Signoria si fermerà costi e per poterne informare il nuovo Nuntio che si truova in viaggio a cotesta volta; e crediamo che egli solleciti per arrivar presto. Ch'è quanto habbiamo da rispondere alla sua lettera de' 26 di Novembre¹⁶³.

Nr 27

Ludovicus Ludovisi
Antonio F. Cirioli

Roma, [14 I 1623].

W odpowiedzi na prośbę (omyłkowo przesłaną audytorowi wraz listami z 19 XI informuje, że papież wyraża zgodę na udzielenie dyspensy małżeńskiej Andrzejowi Gostkowiczowi(?) i Annie Sureskaskiej(?)).

Reg.: BV, Barb. Lat. 6621 f. 76v.

Al medesimo.

Nel particolare della dispensa matrimoniale per Andrea Gostkovic et Anna Sureskaska¹⁶⁴ essendosi rappresentato à N.ro Signore che la primanarativa non fù secundo la verità del fatto, ma però per errore, come s'espone nel memoriale, mandato da V.ra Signora con sue lettere de' 19 Novembre¹⁶⁵, nel qual si domanda nuova facultà di dispensare; la Sua Santità benignamente s'è contentata di consolare li prenominanti supplicanti e di concedere à V.ra Signoria la facultà necessaria di dispensarli presupposto sempre che sieno poveri e cattolici.

Nr 28

Antonius Franciscus Cirioli
Card. Ludovico Ludovisi

Varsaviae, 20 I 1623.

Komunikuje, że: 1) szlachta żąda ukarania na sejmie biskupa z Kamieńca Podolskiego, który (jak to już informował kard. de Torres) w ostatnim czasie wychłostał i uwięził szlachcica; szlachcic ten wystąpił z oskarżeniami przeciwko tego rodzaju praktykom duchowieństwa, a wcześniej przedłożył kancelarii królew-

¹⁶³ Tamże.

¹⁶⁴ Or.: BV, Barb. Lat. 6582 f. 20r.

¹⁶⁵ Cirioli już 10 XII 1622 pisał w tej sprawie. Wzmiankowany list nie został zlokalizowany.

skiej prośbę o uniemożliwienie owemu biskupowi uczestniczenia w sejmie; 2) biskupi wileński i łucki usiłowali uspokoić wspomnianego szlachcica, ale jak dotychczas bez skutku, a znaczna część nobilitowanych oczekuje rozstrzygnięcia sprawy na sejmie, tak jak to już miało miejsce w przeszłości; 3) będzie usiłował załagodzić tę sprawę, gdy przybędzie arcybiskup gnieźnieński i inni prałaci, tymczasem przekazuje te awiza, aby papież mógł przestać swe dyspozycje nuncjuszowi.

Or.: BV, Barb. Lat. 6582, f. 63rv (brak obwołyty adresowej z pieczęcią).

Ill.mo e Rev.mo Signore Patrone Col.mo.

Come forse V.ra Signoria Ill.ma havrà inteso dall' Ill.mo Signor Cardinale de Torres Monsignor Vescovo di Camegnece¹⁶⁶ di giorni passati face battere con bastoni, e ponere in prigione un Nobile¹⁶⁷, dal qual fatto, sentendosi tutta la Nobiltà molto agravata farà grandissima istanza nella dieta, che si ritrovi modo, che detto Vescovo sia punito, è à questo effetto è già venuto quà quel nobile offeso per praticare contro li ecclesiastici in questo punto, anzi havendo esso fatto istanza nella Cancelleria Regia d'havere una citatione contro detto Vescovo per farlo comparire in Dieta, ne havendola potuto ottenere l'ha presa da un giudice terrestre, per il che Monsignor Vescovo di Vilna¹⁶⁸, e Monsignor Vescovo di Luceoria¹⁶⁹ hano tentato et ancora tentano ogni strada per quietario, mà non è sin hora stato possibile à effettuare cosa alcuna, perche oltre che egli per l'offese ricevute è molto adirato, viene ancora fomentato da quelli, che abbracciano volentieri ogni occasione, per proporre qualche cosa contra li Ecclesiastici, li quali di piu minacciano d'amazzario, se accorda questa [63v] ingiura per denari, come sogliano accordarsi in questi paesi le morte d'huomini. Questo negotio darà che fare assai alli Ecclesiastici, perche pretende la nobiltà, che questa causa si giudichi in Dieta, che dicano che quando serà il tempo adurano li esempij d'altri Vescovi che sono stati giudicati nelle diete, pure si crede, che quando li Ecclesiastici si constano che N.ro Signore deputi uno nel Regno che cognosca questa e l'altre cause criminali che hà la Nobiltà contra di essi appellatione remota, la nobiltà si quietarà, però quando serà quà Monsignor Arcivescovo di Gnesna¹⁷⁰ e questi altri Prelati, farò ogn'opera, acciò questo negotio si sopisca. Hò però voluto avisarne V.ra Signoria Ill.ma, acciò parendo à N.ro Signore di dare qualche ordine à Monsignor Nuntio, ò à me sopra di questo possi farlo, e per fine faccio à V.ra Signoria Ill.ma humilissima riverenza.

Di Varsavia, li 20 Genaro 1623.

Di V.ra Signoria Ill.ma e Rev.ma

^(a)Humilissimo et obligatissimo servitore
Anton Francesco Cirioli^(a)

¹⁶⁶ Adam Nowodworski (†1634). O konflikcie biskupa ze wspomnianym szlachcicem awizował już Cirioli w swym liście z dnia 6 I 1623.

¹⁶⁷ Postać nie zidentyfikowana.

¹⁶⁸ Eustachy Wołłowicz (†1630).

¹⁶⁹ Andrzej Lipski (†1631).

¹⁷⁰ Wawrzyniec Gembicki (*1559 †1624).